

TLP

TIJDSCHRIFT LETSELSCHADE IN
DE RECHTSPRAKTIJK

De invloed van het medisch klacht- en tuchtrecht op het civiele recht

Mr. B.L.M. Middeldorp

Rekenkundige aspecten van het verlies arbeidsvermogen bij letsel

J. Laumen

De onafhankelijke medische expertise; wel of geen inzage voor de schadebehandelaar?

Mr. A. Wilken, mr. N.C. Haase, drs. M. Borkent en mr. M. Zwagerman

Stapp. Sdu Tijdschriften App

WWW.TLP-ONLINE.NL

2015/1

Sdu

oprecht
de beste
keuze

19. Rekenkundige aspecten van het verlies arbeidsvermogen bij letsel

J. LAUMEN

De berekening van toekomstschade bij letsel is de afgelopen 25 jaar aan zeer veel veranderingen onderhevig geweest. Door de vele veranderingen is een schadeberekening niet meer met een paar factoren te berekenen.

Inleiding¹

In deze bijdrage wordt inzicht gegeven in hoe een berekening van toekomstige schade bij letsel tot stand komt en hoe de verschillende factoren het totale (gekapitaliseerde) bedrag dat aan schadevergoeding moet worden betaald, beïnvloeden. Daarbij reageer ik op het artikel van Pott, eerder in dit tijdschrift verschenen, over rekenrente.²

De vergoeding voor schade bij letsel kan op twee manieren worden uitbetaald, periodiek of in een som ineens (*lump sum*). Wanneer zowel de aansprakelijke partij als de benadeelde gebruik willen maken van de mogelijkheid om de schade in een som ineens af te doen, moet de toekomstschade worden *gekapitaliseerd*. Dat betekent dat moet worden berekend welk bedrag nu moet worden weggezet om, rekening houdend met rente, inflatie en sterftেকans, voor de benadeelde ieder jaar het verlies aan arbeidsvermogen te compenseren.

Wat is verlies van arbeidsvermogen?

Het verlies van arbeidsvermogen³ is het verschil tussen het verdienvermogen in de situatie zonder ongeval en de situatie na ongeval. De volgende voorbeelden geven aan dat de geldelijke waardering van het verlies aan arbeidsvermogen niet zonder meer vanzelf spreekt:

1. In een opdracht staat, dat het verlies aan verdienvermo-

gen wordt gesteld op € 4.000. Een rekenkundige zal dit interpreteren als een nettoverlies van € 4.000 per jaar. Maar is dit zo bedoeld? Of is dit het totale verlies van verdienvermogen?

2. In een opdracht staat, dat het verlies aan verdienvermogen wordt gesteld op *bruto* € 4.000. De rekenkundige stelt dan direct de vraag: wat was dan het verdienvermogen zonder en na ongeval? Wanneer bijvoorbeeld het verdienvermogen zonder ongeval € 10.000 bruto is en het verdienvermogen na ongeval € 6.000 bruto is het brutoverlies verdienvermogen € 4.000 (netto € 2.846). Ditzelfde verlies verdienvermogen treedt echter ook bij een bruto-inkomen in de situatie zonder ongeval van € 60.000 en na ongeval van € 56.000 (netto € 1.815). Het nettoverlies is echter in beide situaties compleet anders door het bruto-nettotraject.⁴
3. In een opdracht staat, dat het verlies aan verdienvermogen wordt gesteld op bruto € 4.000. Achteraf bleek dat het verdienvermogen zonder ongeval € 4.000 was en na ongeval € 0. Hier is de schade dan € 4.000, omdat er geen belasting hoeft te worden betaald vanwege het lage inkomen.

Uit de verschillen in uitkomsten blijkt dat de juiste terminologie van groot belang is.

Om verkeerde interpretatie te voorkomen, verdient het aanbeveling om aan te geven wat het bruto-inkomen zonder ongeval ieder jaar geweest zou zijn en wat het nu na ongeval is. Ten eerste kan er worden aangegeven welke cao dient te worden gevolgd en welke salarisschaal moet worden aangehouden. Ten tweede kunnen de bruto-inkomens worden opgegeven. In dat geval moet dan ook worden aangegeven, waaruit dit bruto-inkomen bestaat.

1 Dit artikel is een bewerking van J. Laumen, 'Rekenkundige aspecten van het verlies arbeidsvermogen bij letsel', in: E.C. Huijsmans & M. van der Weij (red.), *Schade en herstel*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2014 (Kenniscentrum Milieu en Gezondheid 's-Hertogenbosch). De auteur bedankt drs. M. van der Weij LLB voor haar bijdrage aan de redactie van dit artikel.

2 N. Pott, 'Rekenrente, een nadere beschouwing', *TLP* 2014/14.

3 Waar arbeidsvermogen staat, kan ook verdienvermogen worden gelezen.

4 Bruto-nettotraject: de stappen die moeten worden doorlopen om, startend vanuit het bruto-inkomen, het netto-inkomen te berekenen.

Bijvoorbeeld: in dit bruto-inkomen zit 8% vakantietoelage verdisconteerd en aan bruto-emolumenten € 4.000 per jaar. Waarom dient het inkomen zo gespecificeerd opgegeven te worden? Redenen hiervoor zijn onder andere dat niet alle inkomensonderdelen meetellen voor het pensioen en de pensioenpremie; dat overwerk vaak rond een bepaalde leeftijd wordt afgebouwd; en dat vakantietoelage onder de ene cao alleen over het basissalaris wordt betaald en onder een andere cao over alle salarisonderdelen.

Inflatie als kapitalisatiefactor

Er zijn twee soorten inflaties, namelijk prijsinflatie (ook wel koopkrachtinflatie, waarvoor de Consumentenprijsindex (CPI) een indicatie is) en looninflatie. Prijsinflatie speelt een rol bij de vergoeding van uitgaven voor toekomstige kosten en diensten.

In de berekening van het verlies van arbeidsvermogen wordt de looninflatie gehanteerd.⁵ Looninflatie is de prijscompensatie gecombineerd met de loonsverhoging. Loonsverhoging dient namelijk niet alleen om de koopkrachtinflatie te compenseren, maar omvat daarnaast ook een component van 'nominale verhoging'. In menige cao staat vaak bij de loonsverhogingen: in april en oktober loonsverhoging gelijk aan de prijscompensatie en in januari 1% verhoging en in juli 1,5% verhoging.

De schadevergoeding moet ervoor zorgen dat het verdienvermogen (inkomen) op peil blijft, dus in de schadeberekening dient in de inflatie zowel de loonindex (loonsverhoging) als de prijsindex (CPI) verdisconteerd te zijn. Anders dan Pott tot uitgangspunt neemt, moet de berekening dus uitgaan van de looninflatie en niet van de CPI. Pott stelt dat het inflatiepercentage bij een schadeberekening is gebaseerd op de CPI van het CBS, omdat gewaarborgd dient te worden dat de relatieve geldwaarde van de schadevergoeding over pakweg twintig of dertig jaar nog hetzelfde is als nu. Dit is echter maar een van de twee ingrediënten van het inflatiepercentage.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Wanneer de benadeelde in de periode voor de kapitalisatiedatum gemiddeld ieder jaar een loonsverhoging had van 3,5% (waarin prijscompensatie én loonsverhoging, niet zijnde een tredeverhoging, verdisconteerd zitten) en de CPI is op het moment van kapitaliseren 1%, dan dient 3,5% als inflatie in de berekening opgenomen te worden. Wanneer de inflatie voor de berekening wordt gesteld op de CPI van 1% komt de benadeelde ieder jaar 2,5% tekort. Tot aan de kapitalisatiedatum wordt de verhoging immers ook meegenomen.

In een berekening is dit op te vangen door of het inflatiepercentage, gebaseerd op de CPI, aan te passen of door als inflatiepercentage de CPI te volgen en daarnaast een jaarlijkse procentuele stijging op het inkomen te zetten.

Illustratief is in dit verband een uitspraak van de Rechtbank Breda uit 2012:⁶

"Bij de beantwoording van de vraag hoe in de toekomst, vanaf de kapitalisatiedatum, de loonontwikkeling van [eiser] zou zijn geweest, dient, naar het rechtbank voorkomt, zoveel als mogelijk aansluiting te worden gezocht bij de toenmalige feitelijke loonontwikkeling van

Het verlies van arbeidsvermogen is het verschil tussen het verdienvermogen in de situatie zonder ongeval en de situatie na ongeval.

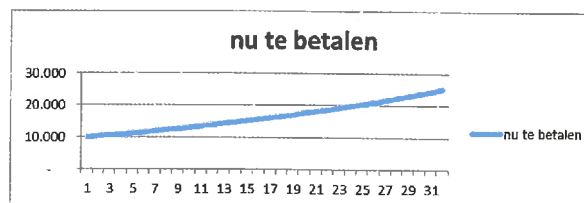
[eiser] zelf. Deze loonontwikkeling is zoals hierboven bij de vaststaande feiten vermeld en gebaseerd op informatie over [eiser], die verschaft is door de ex-werkgever. Tussen partijen staat vast dat [eiser] als ongeschoolde medewerker zijn top binnen het bedrijf had bereikt en dat loon stijging, anders dan ter compensatie van inflatie, niet in het vooruitzicht lag.

Blijkens de door partijen in het geding gebrachte toelichting op het gebruik van de Audalet-berekening kan in de kapitalisatiefactor een percentage voor inflatie verwerkt worden; tussen partijen staat vast dat in dit geval gekozen is voor een factor van 3% per jaar. Als er gekozen is voor een bepaald inflatiepercentage in de kapitalisatiefactor en partijen niet de bedoeling hebben om rekening te houden met koopkrachtverbetering dan dient in de categorie jaarlijkse mutatie niets opgenomen te worden; dit tenzij parameters te noemen zijn zoals aanpassingen van het loon als gevolg van periodieken, cao verhogingen boven het niveau van inflatie of andere, niet aan inflatie gerelateerde, loonsverhogingen.

In dit geding heeft te gelden dat de jaarlijkse inkomensstijging van 3% - die [eiser] als gevolg van het ongeval heeft te missen - een compensatie is voor het gestegen dan wel nog te stijgen prijspeil; gesteld noch anderszins gebleken is dat die stijging verband houdt met een of meer van de zoeven bedoelde parameters.⁷

Grafisch weergegeven ziet de invloed van inflatie op het totaalbedrag er als volgt uit (tabel 1).

Tabel 1

Rente als kapitalisatiefactor

Rente zorgt ervoor dat een kapitaal aanwast in de loop van de tijd. Tot 2014 werd er steeds met een rente van 6%

5 PIV opleiding Zwaar Letsel 2004 – H. van Wees; wordt heden ten dage nog steeds zo onderwezen in de diverse opleidingen.

6 Rb. Breda 28 november 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BY4683.

7 Rb. Breda 28 november 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BY4683, r.o. 3.2.

gerekend. Hierover wordt de laatste tijd wel eens anders beslist;⁸ er wordt dan bijvoorbeeld uitgegaan van een rente van 4,2%.

Het rendement dat over het totaalbedrag aan schadevergoeding kan worden behaald, hangt af van de wijze waarop het bedrag wordt belegd. Pott gaat ervan uit dat van de benadeelde niet verwacht kan worden dat hij zijn schadevergoeding risicovol belegt (waarmee hij een hoger rendement zou behalen) maar dat evenmin hoeft te worden verwacht

Het rendement dat over het totaalbedrag aan schadevergoeding kan worden behaald, hangt af van de wijze waarop het bedrag wordt belegd.

dat de benadeelde het schadevergoedingsbedrag volledig risicovrij belegt (waarmee hij slechts een laag rendement zou behalen). Pott neemt aan dat van een benadeelde een risicoarme of risicomijdende belegging of spaarvorm mag worden gevraagd; hij baseert zich hierbij onder andere op een uitspraak van de Rechtbank Arnhem uit 1996. Het is van belang te onderkennen dat rendement en rekenrente twee verschillende grootheden zijn. Verderop in dit artikel kom ik nog op de definitie van rekenrente terug.

Wat betreft het door de benadeelde te realiseren rendement het volgende. De benadeelde met letsel heeft een verminderde arbeidscapaciteit, dus hij kan zich minder risico's veroorloven. Om deze reden bepleit ik dat we kijken naar deposito's met verschillende looptijden, waarbij hogere rendementen kunnen worden behaald en veel meer zekerheid wordt geboden dan bij bijvoorbeeld spaarrekeningen, waar banken op ieder voor hen gewenst moment de rente aan kunnen passen. Ook Pott denkt als voorbeeld van risicoarme beleggingen en spaarvormen aan vastrentende deposito's, die een hoger rendement geven dan staatsobligaties. Tegenwoordig wordt voor de rente waarmee moet worden gerekend inderdaad vaker naar de depositorente gekeken, in plaats van naar staatleningen.

Een manier om de rente waarmee wordt gerekend zo dicht mogelijk aan te laten sluiten bij de werkelijke depositorente zou de volgende kunnen zijn.

- In de eerste vijf jaren na de kapitalisatiedatum dient het bedrag direct opeisbaar te zijn; de rekening waar dit bedrag op staat, zal niet rentedragend zijn en er wordt dus gerekend met een rente van 0%.
- Het deel van de schadevergoeding dat gebruikt dient te worden ter compensatie van de schade tussen het vijfde en het tiende jaar kan in ieder geval vijf jaar worden vastgezet; de rente die dit oplevert, is op te vragen bij banken.

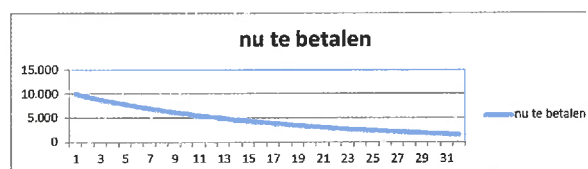
8 In het geval van een zelfstandig stukadoor met letselschade overwoog bijvoorbeeld de Rechtbank Noord-Holland: "Gezien de leeftijd van [eiser] heeft de schade een looptijd van – statistisch gezien – ruim 38 jaar. De rechtbank ziet in de huidige ontwikkelingen en de toekomstverwachtingen, gezien de lage rentestand van de afgelopen jaren en de termijn waarmee rekening moet worden gehouden, aanleiding om voor een periode van 20 jaar de rekenrente vast te stellen op 2%, en voor de resterende periode op 3%", Rb. Noord-Holland 8 oktober 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:9243, r.o. 2.9.

- Het deel dat gebruikt dient te worden ter compensatie van de schade tussen het tiende en het vijftiende jaar kan in ieder geval tien jaar worden vastgezet; de rente die dit oplevert, is op te vragen bij banken.
- Het deel dat gebruikt dient te worden ter compensatie van de schade tussen het vijftiende en het twintigste jaar kan in ieder geval vijftien jaar vastgezet worden; de rente die dit oplevert, is op te vragen bij banken.

Aangezien langer vastzetten een hoger rendement zal opleveren, kan men na het twintigste jaar weer met 6% rendement gaan rekenen.

Grafisch weergegeven ziet de invloed van rente op het totaalbedrag er als volgt uit (tabel 2).

Tabel 2

Rekenrente⁹

Onder rekenrente wordt verstaan: de rekenfactor waarin rente, inflatie *en* fiscale component verdisconteerd zijn. De term rekenrente in de letselschade betekent iets anders dan in de levenmarkt (levensverzekeringen, pensioenen, lijfrentes). In de levenmarkt is de rekenrente het saldo van rendement en inflatie (en is de fiscale component er dus niet in verdisconteerd).

De verwarring ontstaat op het moment dat er in een opdracht voor een berekening van het verlies arbeidsvermogen wordt aangegeven, dat er moet worden gerekend met een rekenrente van, bijvoorbeeld, 3%.¹⁰

Zo'n opdracht kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd:

- het verschil tussen rendement en inflatie bedraagt 3% en de fiscale component wordt uitgesloten óf
- er dient uitgegaan te worden van een rendement van 7,2%, een inflatie van 3% en een fiscale component van 1,2% (komt overeen met $7,2\% - 3\% - 1,2\%$, hetgeen wiskundig gezien feitelijk niet mag, maar dat is een andere discussie) óf

9 Zie ook J. Laumen, 'Reactie op artikel "Rekenrente"' in VR 2013/67; VR 2013/128.

10 Voorbeelden in de jurisprudentie waarin de term rekenrente wordt gebruikt, zijn: Rb. Arnhem 29 juni 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BR1999, ro. 2.5: 'Rekenrente 3% door deskundige omgezet in rendement 6% en inflatie 3%'; JA 2012, 157: gedurende de eerste vijf jaar vanaf de kapitalisatiedatum rekenrente 0% en vervolgens een rekenrente van 3%; JA 2011, 64: de rekenrente voor het te kapitaliseren bedrag wordt vastgesteld op 3%; PJ 2011, 101: omdat de te kapitaliseren (toekomst)schade in dit geval een betrekkelijk lange looptijd kent van omstreeks twintig jaren (tot 2031) acht de rechtbank het aanvaardbaar een rekenrente van 3% over die gehele looptijd te hanteren.

- het verschil tussen rendement en inflatie bedraagt 3% en de fiscale component moet apart worden berekend.

Over de verwarring die het gebruik van de term rekenrente veroorzaakt, schreef ik eerder:

“Door de mogelijkheden van interpretatie van het begrip ‘rekenrente’ wordt de uitkomst van de schadeberekening beïnvloed. In de voorbeeldcasus, die hier gebruikt is, lopen uitkomsten van de schadeberekening uiteen van € 202.683 tot € 233.080 (variantie 15%). Het verkeerd of anders interpreteren van het begrip rekenrente kan leiden tot 15% verschil in de uitkomst van een berekening.”¹¹

De aanbeveling die ik toen deed, wil ik hier graag nogmaals onder de aandacht brengen:

“Ik wil een lans breken om binnen de letselschade deze Babylonische spraakverwarring te gaan uitbannen. Gebruik het begrip rekenrente echt alleen als er bewust mee bedoeld wordt: rekenen met het verschil tussen rendement en inflatie maar zónder fiscale component. Gebruik in alle andere gevallen (opdrachten en vonnissen) de volledige omschrijving: rekenen met een rendement van 6%, een inflatie van 3% en inclusief de fiscale component, als dit ook zo bedoeld wordt.”¹²

Van belang is dat er, als er een opdracht wordt gegeven aan de rekenkundige, onderscheid wordt gemaakt tussen de looninflatie en rente. Als er een rekenrente wordt gebruikt, kan de fiscale component niet worden berekend.

Kapitalisatiedatum of peildatum

Als partijen willen overgaan tot een lumpsum-betaling wordt als kapitalisatiedatum normaliter een datum gekozen die dicht bij de betalingsdatum ligt of zelfs een half jaar vooruit in de toekomst. Dit zorgt ervoor dat tot en met de berekeningsdatum alle verhogingen ten aanzien van lonen en alle fiscale regelgeving zoals ze in werkelijkheid zijn, kunnen worden toegepast. Tot en met de kapitalisatiedatum is de verschenen schade dus de werkelijk geleden schade. Vanaf de kapitalisatiedatum wordt de geldende regelgeving bevroren en toegepast zoals die op het moment van berekenen bekend is. Tevens worden de lonen op het peil van de kapitalisatiedatum meegenomen voor de toekomst.

Wanneer een kapitalisatiedatum in het verleden wordt gekozen, moet er rekening mee worden gehouden dat de lonen dan als peildatum de kapitalisatiedatum hebben en dat de lonen niet worden opgewaardeerd met cao-verhogingen van na de kapitalisatiedatum. De cao-verhogingen dienen dan in de inflatiecorrectie verdisconteerd te zijn. Daarnaast moet er dan wettelijke rente worden vergoed over de schade die op het moment van kapitalisatie toekomstig is (maar eigenlijk al is geleden). De keuze voor een kapitalisatiedatum in het verleden maakt de berekening dus heel wat gecompliceerder.

Sterftekans

Bij het berekenen van een *lump sum* wordt de sterftekans meegewogen. Aan de hand van de sterftetabel van het Actuariel Genootschap wordt berekend wat de kans is dat iemand één of meerdere jaren overleeft. Deze kans dient berekend te worden ten opzichte van de leeftijd op de kapitalisatiedatum. De sterftekanscorrectie is altijd lager dan 1, wat inhoudt dat de sterftekans ervoor zorgt, dat het schadebedrag in enig jaar lager wordt. Hoe verder in de tijd, hoe groter de invloed van de sterftekans is.

De sterftetabellen die momenteel worden gehanteerd, zijn op historische gegevens gebaseerd, terwijl toekomstschade wordt berekend. Feitelijk zou met een toekomstverwachting moeten worden gerekend. Om dat te bereiken zou er gekozen kunnen worden om een statische eindleeftijd, vastgesteld op basis van levensverwachtingen van het CBS, toe te passen. Wanneer hiervoor wordt gekozen, moet er in de berekening geen rekening worden gehouden met de sterftekans. Deze is immers verdisconteerd in de statistische eindleeftijd.

Wanneer moet er wel rekening worden gehouden met de sterftekans? Eindigt de berekening, omdat er na een bepaalde datum geen schade meer is, dan moet de sterftekans meegenomen worden in de berekening; eindigt de berekening, omdat er aangenomen wordt dat betrokkene na een bepaalde datum niet meer leeft, dan dient de sterftekans niet meegenomen te worden. De sterftekans is dan immers verdisconteerd in de eindleeftijd.

Intering van het kapitaal (schadebedrag)

Stel, er wordt bij de kapitalisatie doorgaans rekening gehouden met een rendement van 6%. De intering van het kapitaal is dan eenvoudig zichtbaar te maken. Om het bedrag, dat de benadeelde ieder jaar moet opnemen om het verlies arbeidsvermogen te compenseren, te berekenen, wordt het verlies vermenigvuldigd met de sterftekans en de inflatie. Over het uitstaande kapitaal per 1 januari wordt de rente van 6% berekend.

De intering wordt zichtbaar gemaakt door middel van de formule:

uitstaand kapitaal \cdot op te nemen schadebedrag in enig jaar \cdot +/- genoten rente

Voor het laatste berekeningsjaar zal het bedrag dan op € uitkomen.

Fiscale component

Uit de schade-uitkering dient jaarlijks de verschuldigde belasting over het (fictieve) rendement uit de afkoopsom aan de fiscus afgedragen te worden. Het schadebedrag wordt immers als vermogen gezien.

Het rendement uit sparen en beleggen is door de wetgever gesteld op 4%. Hierover dient 30% belasting betaald te worden in box 3. Over het vermogen wordt dus 30%

¹¹ J. Laumen, ‘Reactie op artikel “Rekenrente” in VR 2013/67; VR 2013/128.

¹² J. Laumen, ‘Reactie op artikel “Rekenrente” in VR 2013/67; VR 2013/128.

van 4% = 1,2% belasting betaald. Het bedrag waarover 1,2% belasting wordt geheven, is het vermogen op 1 januari van enig jaar, anders genoemd de grondslag. Wel geldt een heffingsvrij vermogen per persoon. Aangezien de vergoeding voor het verlies van arbeidsvermogen peroonsgebonden is, wordt van het persoonlijke heffingsvrije vermogen uitgegaan. Uit de aangifte blijkt of voor het tijdstip van betaling van het schadebedrag de vrijstelling

Uit de schade-uitkering dient jaarlijks de verschuldigde belasting over het (fictieve) rendement uit de afkoopsum aan de fiscus afgedragen te worden.

al werd genoten. Is dit het geval, dan mag in de berekening van het verlies arbeidsvermogen deze vrijstelling niet meer worden opgenomen. Is men ouder dan 65 jaar, dan is er een extra vrijstelling volgens een tabel 'ouderentoeslag'. Vanwege de fiscale component verdient het aanbeveling om verlies van zelfwerkzaamheid en vergoeding voor huishoudelijke hulp in de berekening van de toekomstige schade op te nemen in de berekening van het verlies van verdienvermogen. Wanneer deze posten afzonderlijk worden berekend, wordt het heffingsvrije vermogen of niet toegepast of te vaak toegepast. Het gaat hoe dan ook altijd fout.

Beïnvloeding door rente en inflatie

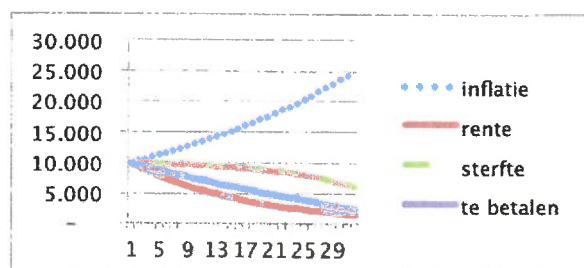
Wat doen rente en inflatie samen? Deze grootheden kunnen niet eenvoudigweg van elkaar afgetrokken worden zoals bij rekenrente vaak gebeurt. Ze moeten apart van elkaar vastgesteld worden. Rente en inflatie beïnvloeden groei en afname van het schadebedrag, dus het totale vermogen voor de fiscus en zijn daarom van belang voor de fiscale component (vermogensrendementsheffing).

Beïnvloeding door rente, inflatie en sterftekans tezamen

De looninflatiecorrectie zorgt bij kapitalisatie voor een verhoging van het totale schadebedrag en de sterftekans- en rentecorrectie zorgen voor een verlaging van het totale schadebedrag.

De verschillende factoren die van invloed zijn op het schadebedrag zijn hierna grafisch weergegeven (tabel 3).

Tabel 3

Ik geef een voorbeeld waarbij de rente en inflatie over de eerste twintig jaar anders zijn dan gedurende de rest van de looptijd. Stel, de rente bedraagt de eerste twintig jaar 4,2%; daarna 6%. De inflatie bedraagt de eerste twintig jaar 2%; daarna 3%. De looptijd van deze schade is van 2014-2054. De schade bedraagt per jaar € 10.000. Het totale bedrag bij kapitalisatie komt dan op € 255.530. Wanneer in dit voorbeeld de gehele looptijd met 6% rente en 3% inflatie wordt doorgerekend, komt het totaal op € 244.448 (€ 11.082, dus 4%, minder). De invloed van deze aanpassing op de rente en inflatie op de kapitalisatie is minder groot dan door de partijen die hierover aan het strijden waren, werd verwacht.

Schade, berekend met een kapitalisatieschijf, wordt meestal niet goed berekend. Zodra deze schade boven het heffingsvrije vermogen uitkomt, komt het eindbedrag te laag uit. In de schijven is namelijk alleen rente, inflatie en sterftekans opgenomen. Er wordt dus geen fiscale component berekend!

Invloed van toekomstige gebeurtenissen op het totaalbedrag

Hoe verder in de tijd iets voorvalt, hoe minder invloed dit heeft op het uiteindelijke schadebedrag. De grootste schade ligt in de eerste vijftien jaren van een berekening. Daarna neemt de invloed zienderogen af. Na tien jaar blijft er van de nominale schade nog 79,72% over, na twintig jaar 61,98% en dit percentage neemt steeds verder af (tabel 4).

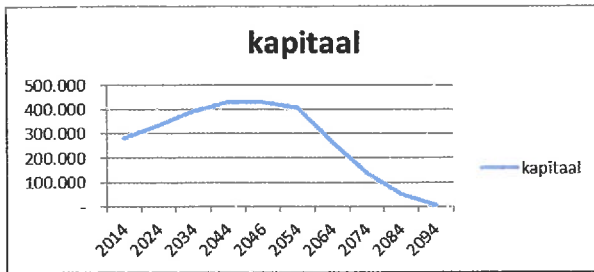
Tabel 4

aantal jaren na kapitalisatiedatum	kap factor	leeftijd
1	97,80%	37
10	79,72%	46
20	61,98%	56
30	41,89%	66
40	23,19%	76

Invloed van het uitstellen van kapitalisatie op het totaalbedrag

Bij kindschade wordt vaak gedacht dat moet worden gewacht tot het kind 18 jaar is, voordat er iets kan worden gezegd over de toekomst. Maar is dat wel zo? Bruto opgeteld is de totale schade in het voorbeeld € 700.000. Als de schade nu wordt gekapitaliseerd, moet er ongeveer € 260.000 worden uitgekeerd. De volgende grafiek laat zien hoe dit komt. In het begin staat dit kapitaal alleen maar te renderen, het opmaken komt pas veel later. De opname in de eerste jaren is lager dan het rendement op het kapitaal. Het vermogen groeit dus eerst na kapitalisatie van ongeveer € 260.000 in 2014 naar € 425.000 in 2046. Daarna pas gaat de benadeelde op het kapitaal interen (tabel 5).

Tabel 5

Maakt het nu uit of met uitkeren wordt gewacht tot het kind 18 jaar wordt? Wanneer duidelijk is dat er blijvend letsel is en dat iemand niet terugkeert in maatschappij wordt dit meestal niet gedaan; er kan dan meteen afgewikkeld worden. In het rente- en inflatiepercentage kan worden verdisconteerd dat het risico vanaf de uitkering van de som bij de benadeelde ligt.

Soms wordt er gekozen om een kindschade per jaar af te wikkelen om zodoende de ouders te beschermen tegen de verleiding het bedrag te besteden. Dit risico kan echter ook met de BEM-clausule worden afgedekt.

Toch kan er ook een goede reden zijn om de schade niet af te wikkelen vóór het 18e jaar. Een voorbeeld kan dat illustreren. Een jongen van 4 jaar loopt een dwarslaesie op. Met de verzekeraar wordt afgesproken dat ze bijspringen als het op school niet goed gaat: op zo'n moment kan de verzekeraar extra financiën ter beschikking stellen. In een dergelijk geval is voortijdige afwikkeling in niemands belang. Om rust te brengen in het gezin kan wel de schade die nu al zeker is, worden afgehandeld.

Er is dus geen eensluidend antwoord te geven op de vraag 'hoe te handelen bij kindschade?' Per geval moet worden bekeken welke weg bewandeld moet worden.

Een mogelijke toekomstige carrièrestap

Partij A claimt dat er na vijftien jaar nog een carrièrestap gemaakt zou zijn, waarbij € 600 netto per jaar meer verdiend zou worden. Partij B gaat hier niet in mee. Partijen laten doorrekenen wat het verschil in standpunt uitmaakt. Omdat de betwiste gebeurtenis ver in de toekomst ligt, heeft ze op het totale schadebedrag maar een kleine invloed. Uiteindelijk blijkt het verschil netto € 7.238 op de totale schade te schelen.

Wat 'kost' vijf jaar oponthoud? De schade dient in deze vijf jaar nominaal afgerekend te worden en over deze bedragen moet ook nog wettelijke rente worden betaald. Ook het verdienvermogen wordt opgehoogd met de laatste cao-verbodingen. De geleden schade zal navenant toenemen en de toekomstige schade zal vanwege het opschuiven van de kapitalisatiedatum maar een fractie afnemen.

In de volgende tabel is weergegeven wat het verschil is in het totale schadebedrag als (vanwege bijvoorbeeld een lopende procedure) de kapitalisatie vijf jaar wordt uitgesteld (tabel 6).

Tabel 6

kapitalisatiedatum 01-01-2009	Schade € 604.294
kapitalisatiedatum 01-07-2014	Schade € 687.539

Een verschil van € 83.245, exclusief wettelijke rente. Dit is een verhoging van bijna 14%. Hierbij is de schade gelijk gehouden en is geen rekening gehouden met een eventuele variant in bijvoorbeeld loopbaan of kosten.

De auto van de zaak

Indien een werknemer de zakenauto voor eigen gebruik mag aanwenden, wordt er een forfait berekend, dat bij het belastbaar inkomen wordt opgeteld. De wetgever beschouwt dat als een waardering voor deze vorm van loon in natura. De hoogte van het forfait is gesteld op een percentage van de cataloguswaarde van de auto bij aanschaf (de ouderdom van de auto doet niet ter zake). Dit percentage is erg aan verandering onderhevig de laatste jaren. Het is van groot belang, de fiscale regelgeving in de gaten te houden en correct toe te passen over alle jaren. In de berekening zal bij de vaststelling van het inkomen na ongeval rekening gehouden dienen te worden met de werkelijke kosten van de eigen auto die nu wordt gereden. Wanneer de kosten van een auto van de zaak berekend moeten worden, dient gekeken te worden naar de carrière van de benadeelde. Het kan zijn, dat na verloop van tijd de auto van de zaak zou zijn vervallen in de situatie zonder ongeval. Hier is de cao of functieomschrijving die van toepassing is van groot belang.

Aan een arbeidsdeskundige wordt vaak de vraag gesteld hoe het verdienvermogen er zonder ongeval zou hebben uitgezien en, als er sprake is van een restverdiencapaciteit, hoe het verdienvermogen er na ongeval uitziet. Soms wordt

Het is voor de rekenkundige heel prettig als de arbeidsdeskundige al het materiaal, dat ten grondslag ligt aan de antwoorden, bijvoegt bij het rapport.

aan de arbeidsdeskundige gevraagd het verlies aan verdienvermogen vast te stellen. Eigenlijk hoort deze vraag niet bij de arbeidsdeskundige thuis.

De arbeidsdeskundige kan allerlei vragen ten aanzien van werk en beperkingen beantwoorden. Ook kan hij een carrièrepad schetsen; om het werk van de rekenkundige te vergemakkelijken verdient het de voorkeur dat hij dan aangeeft welke schalen iemand gevolgd zou hebben en welke cao van toepassing is. Als er geen schalen worden gevolgd, kan de arbeidsdeskundige de maandinkomens aangeven en de arbeidsovereenkomst of personeelsgids bijvoegen, waar de eventuele emolumenten uit af te leiden zijn. Wanneer de arbeidsdeskundige alleen een jaarinkomen vaststelt, kan de rekenkundige namelijk tegen problemen

oplopen als het jaarinkomen uit meerdere onderdelen bestaat zoals overwerk, eindejaarsuitkering, bonus, of vakantietoeslag. Dit klemt te meer als de vakantietoeslag niet over alle onderdelen berekend moet worden.

Het is voor de rekenkundige heel prettig als de arbeidsdeskundige al het materiaal, dat ten grondslag ligt aan de antwoorden, bijvoegt bij het rapport. Het komt vaak voor dat bepaalde loonschalen niet bijgevoegd zijn bij het rapport en dan moet de rekenkundige die gegevens alsnog opvragen. Soms wordt dan bijvoorbeeld een ex-werkgever voor de tweede keer benaderd; dit is onnodig en niet wenselijk.

De rekenkundige draagt zorg voor een juiste berekening van de netto consumptieve inkomens in zowel de situatie zonder ongeval als de situatie na ongeval. Het consumptieve inkomen bestaat uit het netto-inkomen gecorrigeerd voor toeslagen en netto-aftrekposten (bijvoorbeeld huishoudelijke hulp en zelfwerkzaamheid).

Een rekenkundige dient zich te houden aan cao's en arbeidsovereenkomsten, fiscale regelgeving, pensioenreglementen en sociale regelgeving. Vandaar dat door een rekenkundige vaak veel gegevens worden opgevraagd. Andere gegevens die voor de rekenkundige van belang zijn, hebben betrekking op de cao, op uitkeringsbescheiden, zoals beschikkingen en overzichten, op de arbeidsovereenkomst, op het pensioenreglement. Als de benadeelde een eigen huis heeft of had,

zijn de hypotheekakte, het jaaroverzicht van de bank en de WOZ-bepaling van de gemeente van belang. Verder heeft een rekenkundige gegevens nodig over de gezinssamenstelling, over zelfwerkzaamheid, over eventueel zwart werk, en fiscale gegevens (die kunnen worden afgeleid uit de belastingaangifte).

Slot

Inzicht in het werk van de rekenkundige is van groot belang in letselschadezaken. Niet alleen voor het formuleren van de vraagstelling aan de deskundigen, maar ook omdat met dit inzicht de invloed van de vast te stellen uitgangspunten op de omvang van de schade op juiste waarde geschat kan worden. Met deze wetenschap kunnen partijen effectiever onderhandelen over het schadebedrag.

Over de auteur

Jessica Laumen is rekenkundige en arbeidsdeskundige bij Laumen Expertise te Ede.